

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

חמדת ימים HEMDAT YAMIM

פרשת השבוע חקת תשפ"א

לפני מידבא – מה קרה שם?

הרב יוסף כרמל, ראש כולל יארץ חמדה'

העיר מידבא הנזכרת בפרשתנו (במדבר כ"א ל), מוזכרת גם בספר יהושע (י"ג ט, טז) וגם בספר ישעיהו (ט"ו ב) כאחת הערים המרכזיות בארץ מואב.

בדברינו לפרשת חוקת תשס"ג הזכרנו את הכיבוש האכזרי – האש שיצאה מחשבון, של ארץ מואב בידי סיחון מלך האמורי ואת הפשעים שלו כנגד נשות מידבא. בעיר זו נתגלה לפני מאה שלושים ושבע שנים פסיפס עתיק שמתאר את ארץ ישראל ובתוכו האזור המפורט של ירושלים, כנראה בתקופה הביזנטית. (השירות הבולאי של מדינת ישראל הוציא בול מיוחד עם מפה זו, לכבוד ירושלים וצ"ע). להפתעתנו, בספרי דברי הימים א' (י"ט ז) נזכרת מידבא, לכאורה, כעיר בארץ בני עמון. נבאר את הדברים.

לאחר מות נחש מלך בני עמון, דוד שיגר משלחת מנחמים אל בנו חנון. משלחת זו חזרה לעבר הירדן המערבי מושפלת ומבושית (שמו"ב י"א-ה). דוד החליט להעניש את העמונים, ושלח את צבא הגיבורים בראשות יואב ואבישי אחייניו, בני אחותו צרויה, לארץ עמון ובירתם רבה (שם ז). העמונים, שחששו מתגובת דוד המלך, שכרו למעלה משלושים אלף חיילים ארמים כדי להגן על עצמם (שם ו). הקרב מתואר בפסוק הבא:

"וַיָּצְאוּ בְנֵי עַמּוֹן וַיַּעֲרְכוּ מִלְחָמָה פֶּתַח הַשָּׁעַר וְאָרֶם צוֹבָא וַיַּחֲבֹב וְאִישׁ טוֹב וַיַּמְעֵקָה לְבָדָם בַּשָּׂדֶה" (שם ח).
לכאורה, הקרב התנהל ליד השער של רבת עמון. עיון בספר דברי הימים א' מגלה שלא כך היה:

"וַיִּבְרְאוּ בְנֵי עַמּוֹן כִּי הִתְבַּאֲשׂוּ עִם דָּוִד ... וַיִּשְׁקְרוּ לָהֶם שָׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים אֶלְף ... וַיַּחֲנֶנוּ לְפָנָי מִיְּדָבָא ... וַיָּצְאוּ בְנֵי עַמּוֹן וַיַּעֲרְכוּ מִלְחָמָה פֶּתַח הָעִיר וְהַמְּלָכִים אָשׁר בָּאוּ לְבָדָם בַּשָּׂדֶה" (י"ט ו - ט).

מוכח כי המערכה התנהלה ליד שער העיר מידבא, שכאמור שכנה בארץ מואב.

יואב ואבישי מצאו עצמם במצב קשה - בתוך מארב, מצד אחד בני עמון ומצד שני שכירי החרב הארמים. יואב, בגבורה המבוססת על אמונה, נחלץ מן המצב בדרך הבאה:

"וַיִּבְרָא יוֹאָב כִּי הִיָּתָה פְּנֵי הַמְּלָחָמָה אֵלָיו פְּנִיָּם וְאֶחָזֵר וַיִּבְחַר מִכָּל בְּחֹזֵר בְּיִשְׂרָאֵל וַיַּעֲרֹךְ לְקִרְאָת אָרֶם: וְאֵת יֵתֵר הָעָם נָתַן בְּיַד אֲבִישֵׁי אָחִיו וַיַּעֲרְכוּ לְקִרְאָת בְּנֵי עַמּוֹן: וַיֵּאמֶר אִם תִּחְזַק מִמֶּנִּי אָרֶם וְהִיָּתָה לִי לְתַשׁוּעָה ס' וְאִם בְּנֵי עַמּוֹן יִחְזְקוּ מִמֶּנִּי וְהוֹשַׁעְתִּיךְ: תִּחְזַק וְנִתְחַזְּקָה בְּעַד עַמּוֹן וּבְעַד עָרֵי אֲלֵהֵינוּ וַיִּקְוֶק הַטּוֹב בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה" (שם י - יג).

צריך עיון, כיצד איש מלחמה מנוסה וגיבור חיל כמו יואב מצא עצמו במצב שכזה?

נציע את ההצעה הבאה: יואב החליט להפתיע את העמונים ולהגיע לרבת עמון באיגוף דרומי. הוא וחייליו יצאו על דרך האבות מירושלים דרומה. ליד חברון (אולי גם עצרו בדרך במערת המכפלה לתפילה ליד קברי אבות), פנו כנראה דרך אום דארג' מזרחה, חצו את ים המלח, באזור הלשון, שהיה כנראה יבש או רדוד מאוד, ודרך ארץ מואב (הדרומית לעמון), ניסו להפתיע את העמונים. העמונים גילו את כוונת יואב, מיקמו את הצבא הארמי מדרום למידבא, בזמן שהצבא העמוני חיכה בתוך מידבא העיר המואבית שיתוף הפעולה (כנראה בלתי צפוי ואכמ"ל) בין מואב ועמון, וצבא השכירים הארמי, אפשר את המארב המפתיע. כאשר צבא דוד המלך התקרב למידבא, צבאו הותקף מפנים ומאחור. סיעתא דשמיא גדולה, מסירות נפש של יואב אבישי וחייליהם ואמונה עמוקה, מנעה אסון נורא שהיה יכול לחסל, ח"ו, את צה"ל של מדינת היהודים הראשונה. תיאור הקרב גם יכול להסביר: מדוע העניש דוד המלך את המואבים בעונש כה חמור? (עיינו שמו"ב ח' ב). הסבר מפורט יותר יופיע, בע"ה בקרוב, בספרי החדש 'צפנת שמואל מלכות דוד'.

הבה נתפלל כולנו לשלום חיילי צה"ל העומדים על משמר ארצנו וערי אלקינו!
ולהצלחתה של ממשלת ישראל החדשה, שמרגע הקמתה היא הממשלה של כולנו
לטובת כל עם ישראל ודורשי טובתו.

לע"נ חברי הנהלת 'ארץ חמדה'

לע"נ מרת שרה ונגרובסקי ע"ה בת ר' משה זאב י' בתמוז תשע"ד	לע"נ הרב ראובן אברמן זצ"ל ט' בתשרי תשע"ו	לע"נ מר משה וסרצוג ז"ל כ' בתשרי תשפ"א	לע"נ מר שמואל וגב' אסתר שמש ז"ל י"ז בסיוון / כ' באב
לע"נ ר' אליהו כרמל ז"ל ח' באייר תשע"ו	לע"נ הרב ישראל רוזן זצ"ל י"ג בחשוון תשע"ח	לע"נ ר' מאיר וגב' שרה ברכפלד ז"ל (שרה - ט"ז בטבת תש"ף)	לע"נ הרב אשר וסוזן וסרטיל ז"ל ט"ז בכסלו / אלול תש"ף
לע"נ מרים שטרן ע"ה נלב"ע ה' באב תשע"ט	לע"נ יצחק טרשנסקי ז"ל כ"ח באדר תשפ"א	לע"נ מרת גיטה ור' אברהם קליין ז"ל ד' באב / י"ח באייר	לע"נ נועה רבקה בת מלכה ברכה ומשה
לע"נ הרב שמואל כהן ז"ל נלב"ע בשבט תשפ"א	לע"נ הרב יוסף מרדכי שמחה שטרן ז"ל כ"א באדר א' תשע"ד	לע"נ יחזקאל וחנה צדיק ע"ה י"א באייר תשע"ו / י"ט בתשרי תשפ"א	

לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

עורך: הרב הדיין עקיבא כהנא, חוקר במכון משפט והלכה בישראל

הכרעה לגבי טיב עבודה על פי שיעור התמורה שסוכם

'ארץ חמדה גזית' ירושלים / תיק 80016 / אדר תשפ"א

דיינים: הרב עדו רכניץ, הרב עקיבא כהנא, הרב רועי משיח

המקרה בקצרה: התובע הוא קבלן שיפוצים, והנתבע הוא שכנו, שהזמין אצלו עבודת שיפוץ בביתו, שעיקרה הכנת יחיד למגורים עבור בנו. בין הצדדים נחתם חוזה, ובו סוכם על שיפוץ בתמורה לסך 100,000 ₪. בין הצדדים התגלעו מחלוקות לגבי השיפוץ, והם פנו לבית הדין שיכריע במחלוקות שביניהם. כמקובל בתיקים של ליקויי בניה, היו בין הצדדים מחלוקות בשורה ארוכה של נושאים. בדיון השני ערך בית הדין טבלה ובה טענות שני הצדדים, אשר הועברה למומחה לצורך מתן חוות דעת. בתקציר זה נעסוק רק בנושאים העקרוניים שנידונו בבית הדין.

פסק הדין: על הנתבע לשלם לתובע 16,102 ₪.

נימוקים בקצרה:

1. טענת הקבלן שהנתבע הטעה אותו בנוגע למחיר העבודה

מומחה בית הדין העריך את שווי העבודה בסך 140 אלף ₪, בזמן שסוכם על תמורה בסך 100 אלף ₪ בלבד. בית הדין קבע שאין כאן מקום לטענת אונאת ממון, שכן התובע תמחר את העבודה באופן מפורט והיה מודע לכך שמדובר במחיר נמוך ממחיר השוק. בית הדין דן בשאלה האם המחיר הנמוך מלמד על איכות העבודה שהובטחה. שאלה זו נוגעת לסוגיית "דמים מודיעים", דהיינו, האם גובה התשלום מלמד על תוכן העיסקה. בשולחן ערוך (ח"מ רכ, ח) נפסק שכאשר ישנה מחלוקת מהו החפץ הנמכר, הסכום שהובטח אינו מהווה ראיה. אולם במקרה שבו העיסקה הבסיסית ברורה, ויש ויכוח על הפרטים שלה, המחיר מהווה ראיה (רמ"א ח"מ רנג, כה; רמ"א ח"מ שיב, א). אמנם השי"ד (ח"מ שיב, ד) חלק על כך וטען שהתמורה לא מהווה ראיה גם במקרה כזה. אולם לדעת נתיבות המשפט (שם, ד) השי"ד חלק עליו רק בנוגע לשכירות. בשו"ת פני משה (בבבשתי ב, נה) כתב במפורש שהדמים מעידים על איכות המוצר. מכך הסיק דברי חיים שאדם ששילם מחיר גבוה וקיבל מוצר גרוע, יכול לבטל את העיסקה מדין מקח טעות. בשו"ת שבט הלוי (א, ז) כתב שמן הראוי להודיע לקונה שהמוצר אינו ברמה גבוהה, ולא לסמוך על "דמים מודיעים", אך בדיעבד אם לא הודיע, נראה שלדעת כולם ניתן ללמוד מהסכום על איכות המוצר. לכן גם במקרה זה נפסק שניתן להסיק מהמחיר שרמת השיפוץ שהובטחה היתה נמוכה. הדבר בא לידי ביטוי בנוגע לליקויים אסתטיים אולם, כשמדובר בדרישות הנוגעות לבטיחות על הקבלן לעמוד בתקנים.

2. טענת התובע שחתם על תוכניות חשמל מבלי לקרוא אותן

בין הצדדים הייתה מחלוקת האם התובע קרא את תוכנית החשמל המעודכנת לפני שחתם עליה וקיבל אותה על עצמו. בית הדין לא קיבל את טענות התובע שלא קרא את התוכנית, משום שלהלכה (שו"ע ח"מ מה, ג) אדם שחתם על השטר התחייב כפי שכתוב בו, ואינו יכול לטעון שלא קרא אותו (עיין גם בפס"ד ארץ חמדה גזית 73081).

3. תשלום עבור הובלת ציוד שהנתבע הוביל עבור השיפוץ

הנתבע תבע פיצוי עבור ציוד שהוביל בשלוש הזדמנויות שונות עבור השיפוץ. לטענת התובע הנתבע נסע מיוזמתו ואינו זכאי לתשלום. בית הדין מקבל את דברי התובע, משום שאילו לא הייתה מחלוקת בין הצדדים הנתבע לא היה דורש תשלום עבור נסיעות אלו. אין לדמות זאת לדברי הרמ"א (ח"מ רסד, א) שאדם שעושה טובה עבור חברו זכאי לתשלום, משום שלפי ההסברים של הראשונים והאחרונים שם (שהובאו בגר"א) הטעם הוא משום שהשביח את רכושו של חברו ("יורד לשדה חבריו"), לעומת זאת, כאן הנתבע ביצע הובלות עבור עבודה שהשביחה את נכסיו שלו.

4. פיצוי על איחור בסיום העבודה

בחוזה שעליו חתמו הצדדים נקבע קנס בסך 100 דולר לכל יום איחור. בית הדין סבר שאין לחייב את התובע בכל הקנס, הן בגלל התמורה הנמוכה שהובטחה לתובע, והן בגלל התרומה של הנתבעים להפסקת העבודה. סמכות בית הדין לפסוק כך מבוססת על הנהוג של בתי המשפט להפחית את הקנס לפי שיקול דעתם, וזו אחת הסיבות שהקנס לא נחשב לאסמכתא שאינה תקפה (ראו בעניין זה ברי"ע ארץ חמדה גזית 3-76064, ועטרת דבורה ב, ח"מ מ). למעשה, בית הדין חייב את התובע בסך 100 ₪ לכל יום איחור. לאחר חישוב כלל החיובים של שני הצדדים נקבע כי על הנתבע לשלם לתובע 16,102 ₪.

למעבר לפסק הדין

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

לע"נ שלמה דוד בן זלמן ושרה אבנית ז"ל נלבי"ע סיון תשע"ט	לע"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג	לע"נ גב' לורין הופמן ז"ל	לע"נ חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלבי"ע ז' בתשרי תשע"ה	לע"נ סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלבי"ע כ"ד בחשוון תשע"ח

לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת היידי

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"א)

Santiago, Chile

סנטיאגו, צ'ילה

שבת, תש"ן

מינוי שו"ב במקום שאין השו"ב הנוכחי רצוי

שאלה

האם ביצוע שחיטה נוספת בעיר סנטיאגו מוגדרת כהשגת גבול השוחט?
תיאור הבעיה:

- בסנטיאגו קיימת שחיטה – המתבצעת ע"י שוחט – של אחת מתוך שש הקהילות הקיימות. שחיטה זו אינה סדירה ואינה אחראית, ואף לא עומדת בתנאים מינימליים של היגיינה (מדובר במיוחד על עופות), כי המריטה ידנית. ובדידי הווי שהעוף הגיע הביתה מקולקל לחלוטין. וכן, למספר לא קטן של משפחות, ואף למסעדה הכשירה.
 - מחיר הבשר הכשר כפול מהטרף ובמיוחד בעופות, כתוצאה מהשיטה הידנית.
 - השחיטה מתבצעת אחת לחודש בבהמות, ופעמיים בחודש בעופות. כך, שמשפחה שלא הצליחה לקנות בזמן השחיטה, נשארת ללא בשר. ניסיתי לבוא בדברים עם השוחט, אך הוא טען שזו המציאות, ואין מה לעשות בשלב זה.
- החלטתי להקים ועד כשרות, שיארגן עניינים אלה באופן יותר מסודר. ואכן, ריכזתי שלשה רבנים וארבעה "בעלי בתים" הכואבים את המצב וקיבלנו החלטה, להביא שוחט מארגנטינה, לטובת שיפור הכשרות והספקת בשר ועופות, לבית הספר היהודי. ובשנה זו, ב"ה, יינתנו בו שירותי מזון כשרים. בעבר, השוחט המקומי סירב לספק בשר ועופות לביה"ס, עקב חוסר בזמן (דרך אגב, השגת האישור להפעיל מטבח כשר היה מאוד קשה ואנו חוששים שמא יחזרו בהם).

תשובה

הנה, בשו"ב הבא לשחוט בתחום חבירו, ישנן שתי בעיות כדלהלן:

- איסור שו"ב לבוא בגבול שו"ב אחר, וזה מתקנת הקדמונים.
 - איסור לירד לתוך אומנותו של חברו. או עני המהפך בחררה, ובא אחר ונטלה הימנו.
- והנה בבעיה א', כך היא תמצית הדברים:
- בספר "בית דוד"¹ הביא, בשם הרבה פוסקים, שאסור לשו"ב אחר לבוא בגבולו של השו"ב הקבוע ולהשיג את גבולו. ואפילו אם הרב והקהל רוצים להוסיף עוד שו"ב בעיר, מביא ה"בית דוד"² שאסור להוסיף, אא"כ יש אמתלא של טעם. כגון, שנתרבו בני העיר ונתרבתה השחיטה, ועי"ז מזדמן דוחק ביותר בשחיטה. ובפרט, אם השו"ב מתרפה במלאכתו, אז, הרשות בידי בני העיר להוסיף שו"ב. ואף בגוונא שיש רשות להוסיף שו"ב שני, מביא ה"בית דוד", שיש להוסיף רק באופן שלא יפחתו להשו"ב הקודם חוקו הקצוב חלף עבודתו, כאשר פסקו לו בשעה שנתמנה לשו"ב.³
- ולכן, לפי האמור בשאלה, משמע שהשו"ב הקיים לא מצליח לספק את צורכי הקהילה, ולכן מותר לקהילה להוסיף שו"ב. אך בתנאי, שלא יפחתו לראשון משכרו.⁴ אם, לפי הנ"ל, מתבאר שיש להביא שו"ב נוסף, ולפחות משכרו של הראשון, כי אז אין לסלקו אלא אחר התראה (גם בכתב), ולהעמידו על המצב.
- אך יש מצבים בהם לא שייך איסור א' וכדלהלן:
- אם השו"ב עמד מעצמו, ולא מטעם מינוי הקהל, אין בזה משיג גבול מתקנה הנ"ל.⁴ ויש לדון בזה, מטעם יורד לאומנות חברו, וזוהי שאלה ממונית.
 - אם מינויו של השו"ב הנוכחי, היה מלווה בהסכם או חוזה העסקה, ובו מפורטים תנאים בהעסקתו, הרי שאם אינו מקיים התנאים שהותנו עימו, אין בזה השגת גבול כלל. ויש לדון בחוזה עצמו, שאף זוהי שאלה ממונית. ואם כך פני הדברים בנדון ידן, אין באפשרותנו לענות לשאלה זו. שכן זו שאלה של טענות ומענות הצדדים. ודבר זה צריך להתברר בפני בי"ד רבני.⁵

¹ בית דוד, סימן א', ס"ה ביסודי הבית סק"ז. ועיין בציץ אליעזר, ח"י, סימן ל"ג, שדן באריכות בדיון זה.
² שו"ת דברי חיים, ח"ב, בהשמטות סימן י"ג. ובטוב טעם ודעת, לרי שלמה קלוגר, קמא, סימן י"ד. ובספר דעת תורה, סקפ"ו.
³ שו"ת דבר משה סימן ז'.
⁴ דעת קדושים. הובא בדרכי תשובה שו"ע יו"ד, ס' א', ס"ק רי"א.
⁵ בענין זה של חזקת שו"ב והשגת גבולו, יעויין באריכות פסק דין רבני, ח"ב, עמ' 212.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

גם אני מאשר:
הרב שאול ישראלי

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

מתפללים לרפואתם השלימה של:

טל שאול בן יפה
גדעון בן רחל
רבקה רינה בת גרונה נתנה

ניר רפאל בן רחל ברכה
חנן הראל הכהן בן דרורה
מאירה בת אסתר
חוה רָאנְלָה בת פִּיילָא
בתוך שאר חולי עם ישראל

ישראל בן רבקה
אריה יצחק בן גאולה מרים
נטע בת מלכה
אילנה בת עליה